

Posudek školitele disertační práce Mgr. Marty Ljubkové „Autorská dramaturgie v Národním divadle“.

Hledání podílu dramaturgie na profilu divadla logicky otevírá otázku míry a podoby autorského vkladu konkrétně dramaturgie, pokud chápeme divadelní dílo jako komplex propojených a navzájem reagujících komponentů jevištního díla. Explicitně je tento problém možné ukázat na tvorbě činohry Národního divadla v Praze nejen jako pars pro toto, ale především díky pestré historii této instituce.

Míra uplatnění autorského vstupu dramaturgie do procesu zrodu inscenace či konkrétní epochy stojí za výzkum proto, že může nejen legitimizovat dramaturgii mezi kreativní činnosti oproti konvenčnímu a stále přetrvávajícímu spíše administrativnímu chápání její role, a může prokázat její důležitost ve společné tvorbě.

Poznatky M. Ljubkové jsou blízko tezí prof. Bořivoje Srby, který základ dramaturgie nachází v autorském podílu na inscenaci, ve formování celku souboru a jednotlivých děl a na schopnosti kritické analýzy tvůrčího procesu. Ne náhodou vycházel B. Srba především ze zkušenosti s experimentálními divadly. M. Ljubková nekonvenční přístup přenáší do statutární, dokonce kamenné instituce nejen právem vývoje, ale především tím, že kreativní přístup je nezbytnou energií skutečného tvůrčího hledání, které se brání stereotypům.

Nejprve se musela zabývat historií Národního divadla zvláště v těch etapách, kdy se podobným vstupům experimentů a nových postupů divadlo otevřelo. Vždy pak navzdory zkušenostem vyvstala otázka „Co teď dál?“. V dnešní době oproti upadající národovecké setrvačnosti přichází moment objektivní globalizace a ztráta iluze o automatickém masovém zájmu. Divadlo dnes musí být rozhodnuté, zaměřené a konkrétní ve smyslu faktu, že jevištní dílo se reálně uskuteční až komunikací s adresáty jako společný zážitek.

M. Ljubková se zabývá především faktem, že ND v Praze má více prostorů, na nichž uvádí své inscenace. Odtud logická otázka o jejich profilování, o jejich vhodnosti pro konkrétní díla. Práce se zabývá otázkou, jak sladit tyto různé linie v celek, který by měl mít určitou soudržnost a ovšem i svou individualitu. Tady nachází odkazy na historické momenty, které pootočily či výrazně měnily dosavadní směřování činohry ND v Praze. (J. Kvapil, K. H. Hilar, J. Frejka, Fr. Götz, K. Kraus, O. Roubínek.) Dva hlavní koncepty pohledu na funkčnost a podoby národních divadel popisuje podrobně a shledává v nich inspirující výzvy k úvahám o dalším vývoji těchto tradičních institucí v evropském kontextu. Konstatuje, že v reálné době nezbytně musí divadelní tvorba v těchto institucích tyto podněty konkrétně pokládat a hledat na ně odpovědi. Ne odpověď, ale soubor odpovědí jakožto vějíř možností ve společné volbě. Připomíná K. Tymana:

“Žádné divadlo nemůže vzkvétat, není-li pupeční šňůrou propojeno to, co se odehrává na jevišti, s tím, co se děje ve světě.”

M. Ljubková analyzuje podíl klasického repertoáru – ovšem vždy v konkrétní interpretaci nikoli za každou cenu jinou, ale rezonující – na celkovém repertoáru. Věnuje se původní hře a doprovází tyto procesy vzniku dílčími případovými studiemi. V dnešním divadelním světě nemůže analyticky přehlédnout časté adaptace a především dramatizace – někdy až asociativní převyprávění – prozaických či básnických děl. Vliv dokumentárního divadla otevřel další možnosti, které M. Ljubková podrobně reflektuje. (Experiment myší ráj, Sametová simulace např.). Odtud se autorka podrobně věnuje metodě devising a na konkrétních odkazech shrnuje podíl komponentů a složek ve zřejmé kooperaci a živé spoluúčasti rozšířené o divácký komponent. Dělení na mikro a makro dramaturgii je pro toto uvažování možné a zřetelně strukturuje nejen jednotlivé funkce, ale především v tom společném „kotli“ pomáhá v potřebných okamžicích vymezit povinnosti a úkoly a vymezuje hranice důležitosti. To je pro opakující se nebezpečí nezvladatelných a nekoordinovaných snah nutné.

Ve výzkumu aktivní spoluúčasti nechybí dramaturgie divadla mimo divadlo, které je věnována samostatná kapitola. (Dramaturgické úvody, projekty v jiných než tradičních prostorách budov ND, na nám. V. Havla a jinde.)

Pro zachycení plnosti a šíře snahy komunikovat na různých platformách a s různými množinami diváků–účastníků je důležitý dokládající podrobný popis jednorázových akcí mimo repertoár.

V závěru autorka píše: Koncept „autorské dramaturgie“ ve skutečnosti znamená dramaturgii živou, myslící, zodpovědnou, dramaturgii plně si vědomou celku a zároveň respektující jednotlivosti. Veškeré charakteristiky, jimiž jsem pojem autorská dramaturgie upřesnila, by se měly stát charakteristikami jakékoliv dramaturgie, která si je plně vědoma své autonomie a zároveň je připravena na sebe vzít nové úkoly v rámci divadelní tvorby. Dramaturgie je totiž svého druhu autorství.

Podíváme-li se na pojem „autorský“ ve všech aspektech, které jsem nastínila v úvodu, vyjeví se, že každé divadlo usilující o své místo ve společnosti, každé divadlo hledající a experimentující je svým způsobem autorské, a můžeme pouze posuzovat míru takového hledání a experimentu.

Práce byla průběžně konzultována, má bohatý seznam použitých zdrojů a přílohy, které dokládají autorčiny závěry.

Doporučuji disertační práci Mgr. Marty Ljubkové k obhajobě.

prof. Mgr. Miloslav Klíma

25. března 2024